herpy

GECKOR

Crested gecko

Correlophus ciliatus

En nyfiken, nattaktiv klättrare från regnskogarna på Nya Kaledonien, med fransiga kammar över ögonen och häftfötter som kan gå uppför glas. Den tål rumstemperatur, lever av färdigfoder och insekter och är ett av de bästa valen för den som vill ha sitt första reptildjur.

Familj: Diplodactylidae Tidigare namn: *Rhacodactylus ciliatus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**18-25 cm** total längd inkl. svans
Vikt	**35-55 g**
Livslängd	**15-20 år**
Aktiv	**I skymningen och på natten**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Regnskog och bergsskog**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**45 × 45 × 60 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**22-26 °C**
Värmeplats	**26-28 °C**
Temperatur, natt	**18-21 °C**
Luftfuktighet	**50-80 %**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 1
Föda	**Insekter, frukt och färdigfoder**
Hålls	**Ensamma eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**15-24 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Kullar per år	**5-9**
Inkubation	**60-120 dagar** vid 22-26 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Bilaga D**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Om arten

Correlophus ciliatus har mjuka, taggiga fjäll som sitter som fransar över ögonen och fortsätter som en kam längs huvudets sidor ner till axlarna. Ögonen är stora och saknar ögonlock, och geckon håller dem rena genom att slicka dem med sin långa tunga. Under tårna och på svansspetsen sitter fina lameller som fäster på nästan allt, även lodrätt glas.

Arten beskrevs 1866 och var i mer än hundra år bara känd från några få museidjur. Många trodde att den var utdöd, tills den återupptäcktes 1994. I dag är den en av de vanligaste geckorna i terrarier över hela världen, och alla djur i handeln härstammar från uppfödning. Den har hetat *Rhacodactylus ciliatus* under större delen av tiden och fick tillbaka sitt gamla släktnamn *Correlophus* 2012.

Den blir 18-25 cm inklusive svans och väger 35-55 g som vuxen. Färgerna sträcker sig från gråbrun över oliv och rödbrun till gul och orange, och i fångenskap har ett hav av teckningar tagits fram, till exempel harlekin, dalmatiner och flamningsmönster. Svansen kan kastas av om djuret blir rädd eller kläms, och den växer aldrig ut igen. Många vuxna djur i naturen saknar svans, och det besvärar dem inte, men det är en god anledning att aldrig ta tag i svansen.

Det är en lugn och robust art som inte kräver värmelampor eller levande foder varje dag. Samtidigt måste man respektera att den är ett nattaktivt hoppande djur som helst vill betrakta världen från en gren.

Utbredning och livsmiljö

Arten finns bara på Nya Kaledonien i sydvästra Stilla havet. Den lever i den södra delen av huvudön Grande Terre, bland annat vid Rivière Bleue, i Pourinadalen och på bergen Koghis och Ouin, och på Île des Pins söder om huvudön. Det finns också bestånd på Belepöarna norr om Grande Terre, och den har nyligen hittats vid Néhoué i norr.

Utbredningen är liten och splittrad. Det sammanlagda område där arten förekommer uppskattas till knappt 6.000 km², men den bebor bara omkring 44 km² av det. Fynd utanför Nya Kaledonien på kartan härrör från djur i fångenskap eller felregistreringar.

> **Naturlig utbredning:** Nya Kaledonien.

LIVSMILJÖ

Geckon lever i fuktig skog från omkring 150 till 1.000 meters höjd: kustskog, tät regnskog och bergsskog. På dagen gömmer den sig i håligheter i trädstammar, i springor och i tät lövverk, och på natten söker den föda uppe i kronorna och i de lägre buskarna.

Klimatet är subtropiskt och milt, inte tropiskt hett. På sommaren ligger temperaturen typiskt mellan 22 och 28 °C, och på vintern kan nätterna i bergen sjunka till under 15 °C. Luften är fuktig, och det faller dagg och regn på natten, medan lövverket torkar upp under dagen. Det mönstret med fuktiga nätter och torrare dagar är det man ska efterlikna i terrariet.

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur ska ha ett högt terrarium på minst 45 × 45 × 60 cm (längd × bredd × höjd), och större är alltid bättre. Ett par eller en liten grupp behöver minst 60 × 45 × 90 cm. Höjden är viktigare än bottenytan, eftersom geckon lever uppe i grenarna. Ungdjur trivs bäst i ett mindre terrarium eller en faunalåda, där de lätt hittar födan, och flyttas upp när de väger omkring 10-15 g.

Inred med många sneda och vågräta grenar, korkrör och korkbark på olika höjd, så att djuret kan hoppa och klättra. Levande eller konstgjorda växter med stora blad, till exempel gummiträd, pothos och bromelior, ger gömställen och håller kvar fukten. Gör gärna en tät, planterad zon högst upp, där geckon kan sova i lövverket på dagen.

Som bottensubstrat fungerar en fuktig blandning av kokosmull, gödselfri jord och lite sphagnum, gärna som bioaktivt substrat med hoppstjärtar och gråsuggor. Undvik fin sand och lösa barkbitar, som djuret kan svälja av misstag. Terrariet ska ha god ventilation, helst med nätöppningar både nedtill och upptill, så att luften inte blir stillastående och unken.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

TEMPERATUR

Correlophus ciliatus trivs med vanlig rumstemperatur. På dagen ska det vara 22-26 °C i terrariet, och ett litet område högst upp får gärna nå 26-28 °C. På natten får temperaturen sjunka till 18-21 °C, och en nedgång på ett par grader är nyttig.

Värme är den största faran för arten. Över 28 °C blir den stressad, och längre tid vid 30 °C eller däröver kan döda den. Ställ därför terrariet bort från sydvända fönster och håll koll på temperaturen under varma sommardagar. I de flesta hem är extra värme onödig. Är det kallt på vintern kan en svag värmematta på sidan eller en låg värmelampa styrd av en termostat ge det som saknas. Mät alltid med en digital termometer både uppe och nere.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska variera, som den gör i regnskogen. Spraya terrariet ordentligt med ljummet vatten på kvällen, så att fuktigheten stiger till 70-80 % eller mer, och gärna lätt igen på morgonen. Under dagen ska den sjunka till omkring 50-60 %, så att substratet och grenarna kan torka upp. Ständigt våta förhållanden ger mögel, svamp och hudproblem.

Geckon dricker droppar från blad och rutor och använder sällan en vattenskål, men ställ ändå in en låg skål med friskt vatten, som byts dagligen. En hygrometer visar om rytmen håller. En automatisk dimspridare kan vara till hjälp, men ventilationen måste då vara extra god.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är aktiv i skymningen och på natten och kan leva utan UVB när den får D3-vitamin via fodret. Ett svagt UVB-ljus gör dock djuren mer aktiva och ger en säkrare kalkomsättning, så det rekommenderas. Använd ett UVB-rör för skuggdjur (Ferguson-zon 1), till exempel ett T5-rör på 5-7 %, monterat över nätlocket på ena sidan av terrariet, så att UV-indexet högst är omkring 1-2 på de översta grenarna. Det måste alltid finnas skugga i resten av terrariet.

Ha ljuset tänt 12 timmar om dagen på sommaren och 10-11 timmar på vintern, gärna styrt av en timer. Använd inte starka spotlights eller färgat nattljus. På natten ska det vara mörkt.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Grundfodret är en färdigblandad pulverkost för fruktätande geckor, som rörs ut med vatten till en tjock gröt. Kvalitetsprodukter som Pangea och Repashy är utvecklade just för den här arten och innehåller frukt, protein, kalk och vitaminer i rätt förhållande. Servera en liten skål 3 gånger i veckan till vuxna djur och varannan dag till ungdjur, och ta bort rester efter ett dygn. Skålen kan med fördel sitta på en hållare högt upp.

Ge dessutom levande insekter 1-2 gånger i veckan: syrsor, gräshoppor, dubiakackerlackor eller vaxmasklarver som godbit. Insekterna ska vara mindre än avståndet mellan djurets ögon och pudras med kalk med D3-vitamin. De flesta geckor älskar jakten, och den håller dem i form.

Färsk mogen frukt som banan, mango, fikon och papaya kan ges då och då som godbit, men ska inte vara huvudfodret, eftersom den har för lite kalk. Undvik citrusfrukter.

BETEENDE OCH HANTERING

Correlophus ciliatus är lugn och kan bli ganska tam, men den är inget gosedjur som ska hanteras varje dag. Många djur är hoppiga, särskilt som unga, och hoppar från hand till hand. Sitt lågt när du håller den, gärna på golvet eller över en säng, och låt den gå fritt från hand till hand i stället för att hålla fast. Ta aldrig tag i svansen. Korta pass på 5-10 minuter ett par gånger i veckan är gott och väl, och nya djur ska få ett par veckor i fred för att komma till ro.

Hanar får aldrig hållas tillsammans, eftersom de slåss. En hane kan hållas med en eller flera honor, och honor kan oftast hållas tillsammans om det finns plats och många gömställen. Håll utkik efter bett och saknade svansar, och dela djuren om det blir oro. Hållen ensam trivs arten fint. På dagen sover geckon ofta i lövverket och blir först aktiv när ljuset släcks. Den kan kvittra eller svagt skälla när den känner sig hotad.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna kan kännas igen från omkring 4-6 månaders ålder, när de har en tydlig utbuktning med två hemipenisfickor vid svansroten och en rad porer framför kloaken. Säker könsbestämning kräver ett förstoringsglas och ett djur på minst 10-15 g. Hanarna är könsmogna tidigt, men honor bör först sättas i avel när de är minst 18 månader gamla och väger 40 g eller mer. Unga, lätta honor töms på kalk och kan få bestående skador.

PARNING

Avelssäsongen följer dagslängden och värmen och varar typiskt åtta till nio månader från våren. Sätt hanen hos honan i hennes terrarium och håll utkik, särskilt de första nätterna. Parningen kan verka våldsam, eftersom hanen biter honan i nacken, och små skrammor kan uppstå. En enda parning kan räcka till flera kullar, eftersom honan kan lagra spermier i månader, så hanen kan gott flyttas ut igen efter en till två veckor.

Ge honan en vilopaus på två till tre månader på vintern, där hon går ensam vid lite lägre temperatur och kortare dagar. Det ger henne tid att bygga upp kalkreserverna igen.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Omkring 30-45 dagar efter parningen lägger honan sin första kull på nästan alltid två ägg, och därefter en ny kull var fjärde till sjätte vecka under resten av säsongen. Det blir typiskt 5-9 kullar per år. Äggen är vita, läderartade och omkring 2 cm långa.

Ställ in en äggläggningslåda med fuktig sphagnum eller kokosmull i terrariet, till exempel en plastlåda på 20 × 15 cm med ett hål i locket. Annars gräver honan ner äggen i substratet under en växt. Håll koll på hennes kalksäckar, de små vita påsarna i gommen, som ska vara synliga. Ge henne gott om kalk och insekter under hela säsongen, och avbryt aveln om hon tappar märkbart i vikt.

INKUBATION

Flytta äggen försiktigt till en liten låda med fuktig perlit, vermikulit eller ett konstgjort substrat som HatchRite, utan att vända dem. Lägg dem halvvägs ner i substratet och markera ovansidan med en blyertspenna. Lådan ska ha ett par små lufthål och stå vid 22-26 °C. Rumstemperatur kan räcka, annars används en inkubator.

Vid 25-26 °C kläcks äggen efter omkring 60-70 dagar, och vid 22 °C kan det ta upp till 120 dagar. Över 28 °C dör embryona lätt. Ägg som faller ihop och blir gula eller möglade är oftast inte befruktade. Låt dem ligga tills du är säker, och ta bort dem först när de tydligt är döda.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna väger omkring 1,5-2 g vid kläckningen och ömsar hud under det första dygnet. Flytta dem till en liten faunalåda med hushållspapper eller sphagnum, ett par grenar och en växt, och spraya dagligen. De lever på gulan de första dagarna och börjar äta efter tre till fem dagar.

Ge samma pulverkost som de vuxna och små syrsor pudrade med kalk med D3-vitamin, tre till fyra gånger i veckan. Håll ungarna enskilt eller i små grupper av samma storlek, och dela dem genast om någon haltar efter eller saknar svansen. Väg dem varannan vecka. Ungarna växer jämnt och väger omkring 10-15 g efter fem till sex månader och är fullvuxna efter ett och ett halvt till två år.

Hälsa och vanliga misstag

Correlophus ciliatus är härdig, och de flesta problem beror på för mycket värme eller fel foder. De typiska felen är:

- Värme över 28 °C, till exempel i ett terrarium vid ett fönster på sommaren. Det ger stress, bristande aptit och i värsta fall döden.
- För lite kalk och D3-vitamin, särskilt hos unga djur och avelshonor. Det ger benskörhet med mjuka käkar, krokiga lemmar och darrningar. Använd en bra färdigkost och pudra insekterna.
- Ständigt vått substrat och dålig ventilation, som ger svamp, mögel och hudproblem.
- Hudrester som sitter fast på tår och svansspets. Ge ett fuktigt gömställe och lossa resterna försiktigt med ljummet vatten.
- Floppy tail, där svansen välter in över kroppen när djuret hänger med huvudet nedåt på rutan. Många grenar och växter, så att djuret inte sover på glaset, förebygger det.
- Förlorade svansar efter hantering eller slagsmål. Det är inte farligt, men svansen växer inte ut igen.

Ett friskt djur har klara ögon, en fyllig svansrot och ett bra grepp. Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om geckon tappar i vikt, inte äter på flera veckor eller ser slö ut.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.